

15837

CERCETĂRI CRITICE

CU PRIVIRE LA

ISTORIA ROMÂNILOR

DE

CONSTANTIN KOGALNICEANU

BASARAB I ZIS NEGRU-VODĂ

ÎNTEMEIATORUL ȚĂREI ROMÂNEȘTI

FASCICOLA I

«MINERVA», Institut de arte grafice
și editură. — Bulevardul Academiei, 3
— Strada Edgar-Quinet, 4, BUCUREȘTI

1908

CERCETĂRI CRITICE

Inv. 15837.

CU PRIVIRE LA

ISTORIA ROMÂNILOR

DE

CONSTANTIN KOĞALNICEANU

BASARAB I ZIS NEGRU-VODĂ

INTEMEIATORUL ȚĂREI ROMÂNEȘTI

Donațiunea Maiorescu

FASCICOLA I

21317.

949.8 (049.3) (041)

930.23 (041)

«MINERVA», Institut de arte grafice
și editură. — Bulevardul Academiei, 3
— Strada Edgar-Quinet, 4, BUCUREȘTI

1908

13386

BUCUREȘTI

15834

CONTROL 1953

1953

pc 46/06

1961

L

B.C.U. Bucuresti

C21317

BASARAB¹⁾ I ZIS NEGRU-VODA

ÎNTEMEIETORUL ȚĂREI ROMÂNEȘTI

Despre Radu Negru, pretinsul întemeietor al statului muntean, nu mai poate fi vorba. Este dovedit că un Radu Negru n'a existat niciodată nici ca întemeietor al unui stat român nici măcar ca domn. Domn al Țărei Românești a fost însă Radu, fiul lui Alexandru I Basarab, care a domnit între 1372 și 1380. El este tatăl lui Dan I și al lui Mircea I cel Bătrân.

El nu s'a chemat însă Radu *Negru* ci numai pur și simplu Radu cum figurează în uricele fiilor și nepotului său Dan I, Mircea I și Dan II, căci dela el însuși nu ni s'a păstrat nici un crisov²⁾.

1) Scrim Basarab și nu Basaraba de oarece în slavonește *a* dela fine este numai seminul scurtărei.

2) Crisovul lui Dan I din 3 Octobrie 1385 ap. Hasdeu, Ist. crit. I, 127; crisovul lui Mircea I cel Bătrân din 27 Iunie 1387 ibid, și crisovul lui Dan II din 1424 ap. Hasdeu, arhiva istorică, I, 1, 19. Cele două crisoave atribuite de Hasdeu lui Radu I sunt — după cum susține Onciul, Orig. Princ. Rom. p. 201—205, — unul fără dată dela Radu II Praznaglava iar celălalt din 1419 dela Mihail I, fiul lui Mircea I. Dealtmintrelea și în aceste, dacă am admite că emană dela Radu I, el se intitulează pur și simplu Iō Radu Voevod și nici cum Radu Negru. Iar pretinsul titlu din cronici «*Iō Radul Negru Voevod*» nu este luat după o inscripție sau după un document dela Radu însuși, ci după un act posterior, după cum a demonstrat Onciul o. c. p. 109. Deasemenea nici concluziunea lui Hasdeu, Etimologicum Magnum Romaniae, București, tom IV, p. CCXLI nu este întemeiată pe care o trage din faptul cum că istoricul german. Eberhard Windek, născut pe la 1380, numindu'l pe Mircea I cel Alb «*der Weisse*», rezultă că antitesa cu tatăl său Radu ar fi fost *cel Negru*.

Din tradiționalul întemeietor al Țării Românești, *Negru Vodă*, și acest principe real *Radu*, cronicile au făurit un Radu Negru fictiv, care n'a existat niciodată precum n'a existat nici *Bogdan-Dragoș*, pretinsul întemeietor al statului moldovan cu deosebire că, în acest caz, avem a face cu doi voevozi deosebiți cari au existat și unul și altul¹⁾.

Mai în urmă domnii Țării Românești, căpătând ca feude ducatele de Făgăraș și Amlaș, se explică cum cronicile și chiar și tradiția să fi pus întemeierea Țării Românești în legătură cu Făgărașul.

Trebue de aici înainte să dispară pentru totdeauna acest fictiv voevod Radu Negru, din istoriografia noastră, cum a dispărut deja fictivul Bogdan Dragoș.

Adevăratul întemeietor al Țării Românești, tradiționalul *Negru-Vodă*, acela care întruni voevodatele române de pe ambele maluri ale Oltului este *Basarab-Vodă*.

Hasdeu a comis aci o confușiune. Epitetul «der Weise» cel Înțelept și nu «der Weisse» cel Alb se raportează la Radu și nici cum la Mircea! «Es war lange zeit ein Sohn von Pankraz dem Weisen, der lange Jahre «vorher Herr derselben Länder gewesen war, mitamen Merzwaydan». Vezi Onciul, Orig. p. 200. În fine argumentul lui Hasdeu, Ist. Crit. I, 148 ce-l trage din împrejurarea cum că în crisovul lui Alexandru-Vodă din 28 Aprilie 1576 se zice că satul *Cumanii* a fost dăruit mănăstirei Tismana de *Negru-Vodă* pe când dovedit este prin crisovul lui Mircea I din 3 Octobrie 1385, ca donatorul satului *Cumanii* a fost tatăl său Radu I și ca astfel ar rezultă că *Radu* s-ar fi chemat și *Negru* adică *Radu Negru* nu este nicidecum hotărâtor. În acest document înlocuirea lui *Radu* prin *Negru-Vodă* trebuie atribuită împrejurării că la acea epocă se crease deja legătura dintre *Negru-Vodă* și *Radu*. Și dacă Alexandru zice că ar fi cetit și crisovul de întărire dela răposatul *Negru-Vodă* este evident că el n'a avut originalul ci numai vre-un falsificat căci altfel ar fi trebuit în pretinsul crisov să stee *Radu Negru Voevod* dar nu numai *Negru-Vodă*, căci numele princiar în orice caz eră *Radu* și *Negru* nu putea fi decât un epitet. Vezi și *Gr. G. Tocilescu*, Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri și biserici, București, 1887, p. 60 care publica pisania mănăstirei Tismana pusă la anul 1565 de vel-vornicul *Nedelco* reproducă după vechea pisanie, unde sta «[ō] Radul Voevod» dovadă că în vechea pisanie nu eră *Radu Negru* ci numai *Radu*.

¹⁾ C. Kogălniceanu *Dragoș și Bogdan*, București, Socec 1886.

Acest fapt istoric îl cunoaște deja Fotino «după cronicile ungurești și sârbești, dar istoricii noștri moderni n'au voit să bage aceasta în seamă¹⁾. Deasemenea în vechiul pomelnic al mănăstirii Câmpulungului, care azi nu mai există, cel mai vechiu nume care se afla trecut în el era al lui Basarab Voevod, cea ce este foarte semnificativ de oarece aceasta este în contradicere cu toate cronicile noastre care în capul șirului voevozilor nu-l aveau pe acest domn²⁾. Ba mai mult el figurează în pomelnic chiar împreună cu doamna sa Margareta cea ce dovedește că avem aface cu o sorginte serioasă bisericască³⁾.

Tot astfel, ceace este și mai decisiv, și în documentele ungurești oficiale Basarab este primul «*Woyvoda Transalpinus*», adică Voevodul Țării Românești, căci *Transalpina* este numele oficial al Țării Românești la Unguri.

Cea dintâi mărturie despre acest domn este diploma regelui Ungariei, Carol Robert, din anul 1324, prin care răsplătește serviciile magistrului Martin, trimis în mai multe rânduri cu misiuni la «*Bazarab woyvodan nostrum Transalpinum*»⁴⁾.

La 1247 adică cu vre-o optzeci de ani înainte, când regele Ungariei Bela dăruie Cavalerilor Ioaniți Țara din dreapta și stânga Oltului, această țară nu figurează ca unitate sub o singură denumire de «*Terra Transalpina*» adică Țara Româ-

¹⁾ El zice că Basarab a intrunit Oltenia cu Muntenia de dincoace de Olt, iară *Iorga*, Studii și Documente, București 1901, III, LVII susține că nici un «izvor cu înțeles și însemnătate n'a putut da istoricului grec această știre», deși el însuși în *Geschichte des Rumänischen Volkes* și *Istoria Românilor pentru poporul românesc* atribuie întrunirea voevodătelor tot lui Basarab.

²⁾ *Clain la Engel*, *Geschichte der Walachen*, I, 96. *Tunusli* p. 244. *Fotino* II, 15, *Tunusli*, p. 244.

³⁾ Șincai ad an. 1329 care înseamnă Marghita. În a mea «*Istoria Românilor*» Iași, 1903, I, în domnia lui Alexandru I, am susținut că Margareta ar fi fost soția sa de oarece prin eroare confundasem pe Alexandru cu tatăl său Basarab făcând din doi voevozi unul singur.

⁴⁾ *Hormuzaki*, Doc. I, 592.

nească, ci se face o deosebire între partea apusană a Oltului, chemată «*Totam terram de Zeurino usque ad fluvium Olth*», adică țara «Severinului, Oltenia, și partea răsăriteană zisa «*totam Cumaniam*», adică Cumania, deasemenea voevozii români nu sunt denumiți de «woyvodae transalpini», ci voevodul «*terrae Lytua*» dincolo de Olt și voevodatul sau țara voevodului *Senestas* dincoace de Olt¹⁾.

Țara Românească ca atare, pentru Unguri — «Transalpina» nu exista încă. Teritoriul Țării Românești era divizat în două prin Olt, Cumania dincoace, țara Severinului dincolo, în care se aflau mal multe chnezate și voevodate române sub proprii lor chnezi și voevozi independenți unul de altul, dar toți dependenți și tributari regatului Ungariei.

Acești stare de lucruri o găsim încă și la 1279 când *Litovoi Voevod*, refuzând a plăti tributul, regele Ladislas Cumanul trimise contra lui pe magistrul George care îl bătă și îl ucise iar pe fratele lui *Barbat* îl prinse²⁾.

În diplomele ungare din 1285 și 1288 care fac mențiune despre aceste evenimente nu figurează nici «*Woyvoda Transalpinus*» nici «*Terra Transalpina*» și e zis numai pur și simplu «*Lytuon Woyvoda*» iară fratele său e chemat «*Lytua vaivodam nomine Barbat*» adică *Barbat* voevodul țării Litua.

Litovoi dar și frate-său nu erau voevozii Țării Românești, «*Woyvodae Transalpini*» ci numai voevozii Țării «*Lytua*».

Identitatea numelor lui *Lytuon* din 1247 și *Lytuo* din 1279, izbitoare dela prima vedere se confirmă și prin documentul din 1288³⁾, unde *Barbat* fratele și succesorul lui *Lytuon* este numit voevodul țării Litua «*Litua voivoda*», precum și țara lui *Lytuo* din 1247 e numită, *terra Lytua*.

Numele țării e dat după numele voevodului, ca și «*terra Assani*».

Prin urmare Litovoi și *Barbat* erau voevozi în Oltenia ci

1) *Hormuzaki*, Doc. I, 250.

2) *idem* I, 454. Despre anul 1279 vezi *Onciul*, Orig. p. 171.

3) *Hormuzaki*, Doc. I, 483: *Idem* quando *Litua vaivodam nomine Barbat*.

nu ai Țării Românești. Aceasta ca atare nu exista încă. Regele Ladislas vorbind de răscoala lui Litovoi vorbește nu de «Transalpina» ci de «*aliquam partem de Regno nostro ultra alpes existentem*» adică ceva nedefinit de oarecare parte din Regatul Ungariei dincolo de munți căci statul Țării Românești nu fusese încă înființat.

Greșit este dar a considera pe Litovoi ca intemeietorul țării Românești. Răscoala lui nu a avut de scop cucerirea voevodatului român de dincoace de Olt, ci s'a mărginit la refuzul plății tributului cuvenit regelui Ungariei pentru voevodatul său din Oltenia «*terra Litua*». De acea vedem că după învingerea și uciderea lui Litovoi și eliberarea prin bani, a fratelui său Barbat, regele nu recunoaște acestuia pretinsa cucerire a unui teritoriu dincoace de Olt, ci vorbește numai de restabilirea plății tributului cuvenit «*tributum nostrum in seidem partibus nobis fuit restauratum*»¹⁾.

¹⁾ Hormuzaki, Doc. I, 454. Onciul, Orig. susține, fără a dovedi, cum că «Lython, până atunci numai voevod al Olteniei, unește ambele voevodate într'un singur Stat. Partea de țară ocupată de dânsul pentru care refuză a plăti tribut Ungurilor, era, după toate indiciile, în partea din răsărit de Olt». Domnia sa nu înseamnă nici unul din aceste pretinse toate indiciile. În relațiunile țării Românești și Moldovei cu Ungaria, de Grigore C. Conduratu, București, 1898, p. 47—49, acesta crede a fi găsit unul din aceste indicii. În diploma din 1285 este dis «*aliquam partem de Regno nostro ultra alpes*» de unde ar rezulta după Conduratu că e vorba de Muntenia dincoace de Olt și nu de Oltenia. A priori «*ultra alpes*» adică peste munți se poate aplica tot atât de bine Olteniei cât și părții dincoace de Olt. Dar este o particularitate care a scăpat din vedere lui Conduratu care dovedește că teritoriul de care e vorba pentru care Litovoi și Barbat au refuzat plata tributului și care a fost restituit în urmă lui Barbat nu se afla, precum presupune Conduratu dincoace de Olt, ci anume în Oltenia. Țara care a fost restituită lui Barbat, după ce s'a rescumpărat cu bani și s'a îndatorat a plăti tributul este țara «*Litua*» adică aceeași «*terra Lytua*» dela 1248 care documentalmente se afla dincolo de Olt. Conduratu, spre a scăpa din această încurcătură care doboroa teoria sa, este silit a recurge la o interpretare absurdă a pasagiului în chestiune din diploma respectivă: «*Litua vaivodam nomine Barbat*», zicând că Barbat s'ar fi chemat și Litua, pe când e clar că e vorba de Barbat voevodul (țării) Litua. Căci Litua nomine Barbat, luat

Dela această dată nu mai aflăm nimica despre Români de pe ambele maluri ale Oltului în diplomele ungare până la anul 1324, când deodată în diploma regelui Ungariei, Carol Robert din acest an apare pentru prima oară un «*Woyvoda Transalpinus*», adică un voevod al Țării Românești și anume Basarab-vodă «Bazarab» woyvodam nostrum Transalpinum»¹⁾.

In acest interval dar situațiunea se schimbase. In locul deosibiților voievozi români dincoace și dincolo de Olt aflăm un singur voevod al Țării Românești, dar și acesta tot încă independență de Regatul Ungariei cum rezultă din cuvintele «*woyvodum nostrum Transalpinum*». Intrunirea deosebitelor voevodate se efectuase dar cu învoirea regelui Ungariei sau mai probabil cu recunoașterea ulterioară din partea acestuia a faptului împlinit. Profitând de turburările ivite în Ungaria după stingerea dinastiei lui Arpad prin moartea regelui Andrei III la anul 1301 din cauza luptei dintre deosebiții pretendenți Wenceslas al Bohemiei, ales de Unguri și Carol Robert de Anjou al Napolei susținut de Papa Bonifaciu VIII, și luptele acestui din urmă apoi cu Otto de Bavaria, care înlocui pe cel Wenceslas după renunțarea acestuia, și care era susținut mai cu seamă ca principe german de Sașii din Transilvania, în cap cu puternicul voevod Ladislas Apor, care nu voia a recunoaște de rege pe Carol Robert deși acesta învinsese pe rivalul său Otto de Bavaria, turburări și lupte care ținură până pe la anul 1318 când în fine Carol Robert izbuti a supune

în sensul ce-i da Conduratul ar fi ca de pildă: Gheorghe cu numele Dumitru. Ar fi un non sens. Din istoricii noștri moderni, singurul care a afirmat în treacăt fără a stărui asupra acestui punct critic din istoria noastră, fără a căuta a dovedi aceasta, că Basarab ar fi întrunit voevodatele române din dreapta și din stânga Oltului înființând statul țării Românești este Iorga, *Geschichte der Rumänischen Volkes*, I, 143. «Aus den Händen dieses Barbats hat sehr wahrscheinlich Bassaraba durch Krieg oder friedlichen Vergleich, vielleicht auch durch eine Verschwaegung das Land am Oltflusse bekommen und das Fürstentum der «Transalpinus», wie die Ungarn, das des «ungrowlechischen Landes», wie die Griechen und Slaven es nenen, gegründet».

1) Hormuzaki, Doc. I, 392.

pe toți resculații, Basarab reuși a întruni voevodatele de pe ambele maluri ale Oltului, într'un singur stat al Țării Românești zis și *Basarabia* după numele întemeietorului său ¹⁾.

În amintirea Românilor de dincoace de Olt, în Muntenia, Basarab-Vodă, a rămas nu sub acest nume ci sub acela de *Negrul-Vodă*, fie că Muntenii îl vor fi poreclit astfel din cauza înfățișării sale sau după armura sa, fie că acest nume nu este decât personificarea numirei Românilor din Țara Românească de *Kara-Ulaghi* în cronicile persane, *Kara-Iflak* de către Turci, *Kara-Vlahii* de către Slavii de sud, adică *Negrii Româ.* ²⁾.

În fine mai este și numele de *Bas-arab*, care în fantesia poporului a putut da naștere epitetului de «*Negru*» de oarece știut este ca pentru poporul nostru *arap* este sinonim cu *negru*.

Ragusanul Luccari ³⁾, reproducând tradiția, numește pe întemeietorul Țării Românești pur și simplu «*Negro Voevoda*», necunoscând adevăratul său nume de Basarab cum figurează pe peatra depe mormântul fiului său Nicolae Alexandru în biserica dela Câmpulung «*fiul marelui Basarab*» sub care nume figura de sigur și în crisovul acestui voevod din 1352, dar care nu mai există azi, de oarece numirea de «*Negrul Voevod Basaraba* raportată de cronicarul Greceanu nu poate fi decât o combinațiune a sa adăogând pe lângă numele de Basarab și pe acel de *Negru* ⁴⁾.

Dovadă despre identitatea lui Basarab cu tradiționalul *Negru Vodă* este următoarea împrejurare, / Soția celui dintâiu, după

¹⁾ *Miklosich*, Mon. Serbia, p. 146. Pentru prima oară țara Românească apare ca țara lui Basarab într'un act sârbesc din 1349.

²⁾ De notat este că mai cu seamă Țara Românească dincoace de Olt și Români de dincoace figurau ca Neagra Românie și Negrii Români. Astfel în cronică persană vezi *Hasdeu*, Ist. crit. I, 68 din narațiunea năvălirii Tătarilor dincoace de munți în Țara Românească pare a rezulta că numai Muntenia dincoace de Olt era chemată țara Kara-Ulaghilor

³⁾ *Copioso Ristretto degli annali di Rausa*, Venetia 1605, p. 49.

⁴⁾ *Revista română*, II, 252.

vechiul pomelnic dela biserica din Câmpulung se chema Margareta, după nume de sigur o catolică. Tot Margareta, o comitesă catolică din Transilvania, se chema și doamna lui Negru Vodă după vechea tradiție păstrată la mănăstirea catolică dela Câmpulung zidită de această doamnă și de soțul ei, zidire care azi nu mai există dar care a rămas în amintirea poporului sub denumirea de «Cloașter» adică «Kloster» pe nemțește mănăstire ¹⁾.

Identitatea lui Basarab cu Negru Vodă este dar neîndoelnică.

Bine înțeles că în urmă multe fapte și zidiri se atribuiau lui Negru Vodă de tradiție deși erau făcute de către unul din succesorii săi de oarece tot ce eră veche poporul zicea că este făcut de Negru Vodă.

Intemeierea principatului muntean de Basarab, rămas în amintirea poporului sub denumirea de Negru Vodă, este dar un fapt dovedit. Rămâne a ști dacă el, înaintea întrunirii voevodatelor, fusese voevod dincoace de Olt sau în Oltenia vechiul cuib tradițional al Basarabilor? Faptul — unicul care se poate învoca în sprijinul primei ipoteze — că Curtea de Argeș fiind capitala lui Basarab ar rezulta de aici că el a fost voevod dincoace de Olt, nu este nici cum decisiv ²⁾. Eră chiar mai firesc ca voevodul oltean obținând sau cucerind și voevodatul argeșean să fi transferat capitala sau mai bine zicând reședința sa în teritoriul dobândit mai cu seamă că în partea

¹⁾ *F. I. Sulzer*, Geschichte des Transalpinischen Daciens, Wien 1782, III, p. 632—640, unde se indică chiar și numele primului superior al mănăstirii «pater Gabriel» venit din orașul Kiprovez din Bulgaria.

²⁾ *Iorga*, Geschichte des Rumänischen Volkes, I, 144 este singurul istoric care a emis această părere contrară celei admise din timpurile cele mai vechi despre origina olteană a Basarabilor, în treacăt însă numai, fără a o fi motivat în mod mai aprofundat: «Basarab rezida la Argeș, el aparține dar gintei lui Seneslav». În noua sa lucrare, *Isioria Românilor pentru poporul românesc*, Vălenii de Munte, 1908, p. 4, el se mărginește de asemenea a zice că «cu aceasta învingerea voevodului Litovoi, se hotărâse soarta voevodului oltean, însă nu Ungurii puteau să-l moște-nească, în starea în care se găseau, ci numai voevozii de dincolo de «Apă, din Argeș».

aceasta, nu în Oltenia unde nu se putea lăși și întinde, în Muntenia mare, unde eră la largul său de a se întinde departe până la gurile Dunării și la Marea Neagră să stabilească capitala și reședința noului stat înființat de dânsul. În sprijinul acestei ipoteze este și tradiția după care Negru-Vodă, adică Basarab, ar fi înființat aici pe lângă Curtea de Argeș, orașele Câmpulung, Târgoviștea, Buzău și Flocii, ceea ce denotă că pentru Români de dincoace de Olt Basarab eră un domn nou venit, pe când în Oltenia nu a rămas nici o urmă despre activitatea acestui voevod ba nici măcar o amintire despre Basarab, căci pentru dânsii el nu eră un străin, un nou venit ci un voevod pe care îl cunoșteau de mult, fiind din dinastia voevozilor lor, descendent al lui Litovoi și Barbat, pe când pentru Români de dincoace de Olt el fiind un nou venit, venirea lui i-a impresionat, a lăsat urme în amintirea lor.

Pentru Olteni el nu este Negru Vodă, ci Basarab un nume care li eră bine cunoscut, pentru Români de dincoace de Olt numele de Bas-arab, ceva străin, impresionându-i l'au poreclit Negru Vodă și sub acest nume a rămas în amintirea poporului.

Apoi nu trebuie lăsat din vedere că elementul român a putut să se dezvolteze mai bine în Oltenia care nu eră atât de expusă, ca Muntenia mare, năvălirilor Cumanilor, de aceea în diferite rânduri marea și repede creșterea populației din «terra Ceurin» adică din Oltenia este anume constatată în bule papale din secolul XIII ¹⁾.

Tot voevozii olteni au fost cei dintâi cari s'au resculat contra regelui Ungariei Litovoi și fratele său Barbat. N'au răușit însă : aceasta fù rezervată urmașului lor Basarab.

Care să fi fost oare capitala sau reședința voevozilor olteni ? Toate indiciile sunt pentru Râmnicul Vâlcei, prin pozițiunea sa în partea muntoasă și prin împrejurarea că în acest oraș se înființă mai târziu episcopatul oltean zis al Noului Severin. Dealtmîntrelea pe acele timpuri nici nu putea fi ca-

¹⁾ Ist. crit. I, p. 309.

pitala alt oraș căci Târgul Jiului și Craiova nu existau încă cel puțin nu ca orașe ci numai ca sate ¹⁾. Portul Olteniei eră Calafatul care apare documental deja în anul 1370 ²⁾, iar Severinul care eră în stăpânirea Ungurilor eră capitala banatului ungueresc în Oltenia ³⁾.

Basarab eră numele său de botez, un nume pe acele timpuri, foarte răspândit, mai cu seamă printre Români din Hațeg ⁴⁾. Acest nume a devenit în urmă și numele dinastiei a Basarabilor și a dat și numele Țării Românești de Basarabia nume păstrat și până azi pentru partea deslipită de Moldova, Basarabia rusească, de oarece partea de jos a acestei provincie a fost stăpânită mult timp de Basarabi.

El eră fiul lui «*Thocomerius*» pe românește de sigur *Tihomir* probabil și predecesorul său în voevodatul oltean și urmaș al voevodului Barbat ⁵⁾. Prima mențiune despre Basarab ca voevod al Țării Românești o găsim deabia la anul 1324 în diploma regelui Ungariei Carol Robert «Bazarab woyvodam nosrum Transalpinum» ⁶⁾, dar el a trebuit să întemeieze statul muntean cu mult mai înainte și nu credem a greși admițând anul 1310, dată însemnată în cea mai veche sorginte românească ⁷⁾.

¹⁾ Vezi Iorga, *Gesch. d. R. V.* I, 171 și 195.

²⁾ A. Ștefulescu, *Mănăstirea Tismana*, T. Jiu, 1896, p. 43. Vama dela Calafat fusese dăruită Tismanei de Radu I.

³⁾ Dovadă despre vechimea Râmnicului este cetățuia de pe înălțimea de lângă acest oraș. Aci pe această culme a fost ucis Radu dela Afumați la 1529 în vechea biserică ce se află aici dar care surpându-se în urmă, în locu-i a zidit o mare biserică Mitropolitul Teodosie pe vremea lui Șerban Cantacuzino, care fu asemenea, în starea în care se află azi, rezidită de Știrbei Vodă.

⁴⁾ Iorga, *Sate și Preoți din Ardeal*, București, 1902, p. 165. Părerea lui Hasdeu după care Basarabii ar fi fost o castă căci altfel n'ar fi putut da numele lor țării nu este nicidecum întemeiată căci și Moldova, deși Bogdania n'au fost o castă, se chemă la Turci Bogdania după întemeietorul ei Bogdan cel Bătrân.

⁵⁾ *Hormuzaki*, Doc. I, p. 624.

⁶⁾ *ibid.* I, 592.

⁷⁾ *Luccari*, *Copioso ristretto degli annali di Rausa, Veneția 1605* care

Modalitatea în care s'a făcut întrunirea voevodatelor nu ne este cunoscută. Tradiția despre închinarea Basarabilor lui Negru Vodă presupune mai de grabă un mod pacinic — fie printr'o căsătorie, fie prin moștenire ambele familii voevodale putând fi înrudite — decât o cucerire. În cece privește situațiunea noului voevodat întrunit față de suzeran de regele Ungariei ea a fost regulată prin mijlocirea, înainte de anul 1324, a lui Martin Bulgarul care fusese trimis în mai multe rânduri de Carol Robert la Basarab și care îndeplinesc misiunea sa spre satisfacerea stăpânului său, adică prin recunoașterea acestuia a faptului îndeplinit al împreunării voevodatelor oltean și argeșean în schimbul recunoașterii suzeranității sale de domnul român ¹⁾. Relațiunile continuară de aci a fi bune vre-o câțiva ani în orice caz până la anul 1327 când vedem pe Papa Ioan XXII lăudând pe Basarab pentru neobosita activitate depusă pentru susținerea dreptei credințe și exterminarea națiunilor necredincioase ²⁾. El zidise anume — după instigațiunea soției sale Margareta, o catolică, o mânăstire de călugări catolici la Câmpulung ³⁾. Acest oraș, deși înființat de sigur în timpul ocupațiunei acestei regiuni de cavalerii Teutoni între 1211—1225 de Sași din Ardeal, deși organizarea orașenească până târziu încoace eră acea germană cu *comiți* și *purgari*, făcând de sigur parte din teritoriul voevodului argeșean și cu nedrept dar se atribuie anexarea la noul principat lui Basarab ⁴⁾. Singurul oraș și teritoriu stăpânit, dincoace de Carpați în Țara Românească, într'un mod efectiv, făcând parte din regatul unguresc, de regii

reproduce informațiunile boerului muntean Murgul de pe la 1460. Această dată, fiind cu totul deosebită de data însemnată de cronicile muntene, pare, tocmai pentru aceasta, a fi cea mai veridică.

¹⁾ *Hormuzaki*, Doc. I, 592.

²⁾ *Hurmuz*. Doc. I, 600.

³⁾ Vezi nota.

⁴⁾ *Iorga*, Ist. Român. p. 44. Faptul că în Câmpulung eră o organizare germană cu *comite* nu implică, cum admite Iorga, o stăpânire străină maghiară. Organizarea germană a existat lung timp în multe orașe muntene și moldovene fără ca aceasta să fie o dovadă de stăpânire străină

Ungariei au fost cetatea și banatul Severinului, pe lângă Lovișteea cedată, pentru un scurt timp, contelui Sas Conrad.

După anul 1327 sau încă în același an relațiile dintre Carol Robert și Basarab se înăsprirea și duseră la războiul din 1330 în care semețul rege ungur fu strașnic bătut de Basarab și scăpă de-abea cu viață¹⁾. Cauza acestui războiu a trebuit să fie pe lângă refuzul de a recunoaște suzeranitatea maghiară și a plăti tributul, și cucerirea cetății Severinului de Basarab²⁾. El rămase de aci înainte independent până la sfârșitul său³⁾.

Limitele noului principat în spre răsărit erau Prahova și Ialomița. Aceasta rezultă dintr'o diplomă ungară din anul 1358 din care se vede că Țara Românească chiar și la această epocă nu se întindea decât până în râurile menționate. Prin acest act regele Ungariei Ludovic învoește pe Brașoveni a trece liber și în siguranță prin teritoriul cuprins între Prahova și Ialomița de o parte până la localitatea «Uz» unde ea se varsă în Dunăre, și de alta Buzăul până la locul unde Siretul se varsă în Dunăre⁴⁾, ceea ce neapărat denotă că acest teritoriu se află încă sub imediata stăpânire a Ungariei deși locuit în cea mai mare parte de Români.

Dacă teritoriul acesta ar fi fost deja stăpânit de Basarab, este învederat că cu toată recunoașterea acestuia a suzeranității maghiare regele nu ar fi putut decretă aceste dispozițiuni fără concursul și învoirea vasalului sau stăpânitorul

¹⁾ Despre această înfrângere vezi descripția detaliată în a mea *Isroria Românilor*, I, 69—74, unde însă identificând din eroare pe Alexandru I cu tatăl său Basarab atribuisem victoria celui dintâi.

²⁾ Aceasta rezultă din faptul că Severinul se află în stăpânirea Domnului muntean, când începă acest războiu, dela care însă Carol Robert îl luă înapoi punând din nou ca Ban unguresc pe Dionisie. Dela 1324 când se constată ca Ban anume Pauluș nu se mai întâlnesc Bani până la anul 1335 când găsim pe Dionisie adică pe acel pus din nou la 1330. Vezi lista Banilor în *Hășdeu*, Ist. Crit. I, 29.

³⁾ *Hormuz*. Doc. I, 623, 624, 626, 628.

⁴⁾ *Horm.* I 2, 58 inter Bogam et Prahom, a loco Uzubi fluvius Iloncha «Vocatus in Danubium, usque locum ubi fluvius Sereth nominatus similiter in ipsum Danubium cadunt».

imediat. De acea pe la anul 1368 — după ce acest teritoriu fû luat în stăpânire de fiul și succesorul lui Basarab, Alecsandru I, vom vede într'un studiu următor, relativ la întinderea Țărei Românești și a Moldovei până la Marea Neagră, pe regele Ludovic intervenind pe lângă voevodul român pentru să acorde aceste drepturi de trecere prin Țara Românească, și la Brăila, adică și prin acel teritoriu care pe la 1358 se află sub stăpânirea imediată a Ungariei.

Basarab ocupat cu organizarea noului său Stat se vede că pe lângă războiul cu Carol Robert și expedițiunile sale militare dincolo de Dunăre n'a avut timpul spre a se gândi și la lățirea Statului spre gurile Dunărei și mai departe smulgând aceste teritorii de la Tătari stăpânii de pe timpul său în acele regiuni.

Aceste cuceriri fură rezervate urmașilor săi, mai cu seamă lui Alexandru I și Mircea I cel Bătrân.

Basarab institui de sigur și noile dregătorii luând de normă organizarea Bulgariei cu a căreia dinastie eră înrudit prin căsătoria fiicei sale cu Alecsandru țarul Bulgariei (1351—1385)¹⁾ și poate chiar prin legături mai vechi de inrudire între Basarabi și țarii bulgari, adoptând în titulatura sa și acel «Io» adică Ioan al țarilor Bulgarilor de la țarul Ioaniță încoace²⁾.

Intemeietorul Țărei Românești muri, după o lungă și glorioasă domnie, pe la 1338, după ce dovedise «suveranului «său la 1330 cum că statul român înființat de el putea să «biruiască și să existe independent, și astfel tânărul stat român la Dunăre ridică energic capul, la umbra a două măriri căzânde, maghiară și bulgară, căutând cu nerăbdare «aerul liber al independenței, strălucirea soarelui a luptelor «victorioase, spre a putea respiră liber și a se desvoltă»³⁾.

1) *Jirecek*, Geschichte der Bulgaren, p. 290.

2) *Iorga*, Gesch. d. 2 V. I, 144 crede că numele de «Bassaraba Ivanko» din zaconicul lui Dușan ar însemnă Basarab fiul lui Ivanko, părere greșită căci documental tatăl său se chemă Tihomir. Acest «Ivanko», nu se poate explică altfel decât prin numele domnesc «Io» pe care îl găsim deja pe lespeda mormântului fiului său: «Io Nicola Alecsandru».

3) *Iorga*, Gesch. d. r. V. I, 146. Data morții nu se cunoaște, dar după

El fu înmormântat în biserica domnească zidită de el la Curtea de Argeș care există până azi. Cronicele în urma făuririi personagiului fictiv, Radu Negru, atribuesc acestuia clădirea acestei biserici unde ar fi și îngropat. Adevăratul Radu, nepotul lui Basarab, fiul lui Alexandru I, a fost de sigur înmormântat la Tismana, mânăstire clădită de dânsul și unde se află înmormântat și fiul său Dan, după obiceiul statornic în țările române după care domnii ctitori se astuceau în locașurile zidite de ei. Mormontul care se află la biserica domnească acoperit de o lespede pe care se vede numai încă urmele unei flori de crin — pretins al lui Radu Negru este acela al lui Basarab, fără îndoială. Nu este cu puțință ca două localități deosebite, destul de îndepărtate, ca Curtea de Argeș și Câmpulung, după atâta vreme, să fi păstrat aceeași versiune despre întemeietorul Țării Românești. Într'un oraș și'n altul tradiția numește pe soția lui Negru Vodă, Margareta ¹⁾, și am văzut că tot sub numele de Margareta figurează și în vechiul pomelnic de la mânăstirea din Câmpulung doamna lui Basarab. După versiunea câmpulungeană mânăstirea catolică a fost zidită acolo de Negru Vogă după instigațiunea soției sale Margareta, zidire despre care a rămas supt singura amintire denumirea de «Cloașterul», versiunea argeșeană susține că biserica domnească a fost zidită de Negru Vodă unde a și fost înmormântat și tot lui Negru Vodă îi atribue zidirea bisericii, chemată de popor Sannicoară adică Sântul Neculai a căreia ruine există până azi punând în legătură cu zidirea acestui locaș numele doamnei sale Margareta ²⁾.

Afară de lespede de pe mormânt se mai află în slona bisericii și o statue mare de peatră, reprezentând o figură

anii de domnie însemnați de cronici succesoriului sau Alexandru acesta începu a domni în 1338. In orice caz Basarab mai trăia pe la 1335. Vezi *Horm.* I, 633.

¹⁾ Vezi Sulger, *Ges. d. T. Daciens.*

²⁾ *N. Gabrielescu*, Ruina Sannicoara, București 1888, p. 3.

de om cu părul lung, cu barbă, în cap cu o căciulă naltă, o haină pe d'asupra cu o rondelă în formă de manta cu ciucuri ¹⁾, care nu poate fi decât chipul lui Basarab, întemeietorul Țării Românești.

¹⁾ Tocilescu, Rap. asupra cât. mănăstiri, p. 13. Statua se află azi în muzeu. Tot lui Basarab îi atribue tradiția zidirea bisericii din Câmpulung. Cu toate acestea faptul că în ea este îngropat Alexandru I, fiul său ne face a crede că a fost zidită de acesta. Apoi ca indiciu pentru părerea aceasta mai este împrejurarea că la restaurarea bisericii de Matei Basarab ca portrete ale ctitorilor pe lângă fictivul Radu Negru s'a pus și portretul lui Alexandru în acest mod «Io Nicola Alexandru Iliăș» ceea ce dovedește că aceasta este luată de vechea inscripțiune și tot odată arată că ctitorul vechiu fusese Alexandru. Despre adaosul numelui Iliăș vezi Onciul, Orig. p. 185 care greșește însă susținând (p. 221) cum că mormântul s'ar afla în ținerea domnească San-Nicoară. El se află în biserica domnească propriu zisă dar a căreia hram este tot Sf. Nicolae. Ceva bizar că patru biserici de la Curtea de Argeș; după Arhidiaconul Pavel din Alep, pe la 1654, cu hramul sfântului Nicolae. Vezi N. Găbrielescu o. c. p. 3.

21307